

This article features certain newly clarified or corrected facts from the artist's biography, presenting certain shifts in the research of his creative legacy. Having determined that the artist's parents were Teodor Iłłakowicz and Magdalena Dworzecka, the birthplace of Napoleon Iłłakowicz was found to be the city of Biržai. Upon finding the artist's death registry details, his place of burial was confirmed to be the Sudervė cemetery (also where his parents are buried, who purchased the small Mazuryszki Manor in 1828). Iłłakowicz's biography was supplemented with further important facts

upon finding out that the artist's wife was Antanina Regina Maria Radwanska (née Trzeciecka). Her first husband was Eustachy Radwanski, the owner of Torcki Manor in the Lviv district. When talking about Iłłakowicz's work, attention turns to the significance of graphic art in research of his portraits. Based on a comparison of a portrait of an anonymous woman with F. Gregor's lithograph, the portrait subject was identified as Emilia Rosa Ludwika Węgleńska (née Radwanska, 1800–1856), the wife of Wojciech Węgleński (ca 1797–1863) and Eustachy Radwanski's sister.

Nauji duomenys apie Napoleono Ylakavičiaus gyvenimą ir kūrybą

Rūta Janonienė

¹
Lietuvos dailininkų žodynas, t. 2: 1795–1918, sud. J. Širkaitė, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2012, p. 161; *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających*, Wrocław: Ossolineum, 1979, t. III, s. 144–145.

²
Napoleonas Ylakavičius, „Autoportretas“, drobė, aliejus, 91,5x72,5 cm, LNDM, T-1300.

Napoleonas Ylakavičius (1811–1861) priklauso tai kategorijai dailininkų, kurie atrodo gerai pažįstami, nors iš tiesų jų gyvenimo istorijas dengia neįmintų paslapčių, neatsakytų klausimų ir nutylėjimų šydas. Svarbiausi tapytojo biografijos faktai paskelbti dailininkų žodynuose¹, bet nuoseklesnių ir išsamesnių tyrimų stokojama. Dailininko žinomumo įspūdį kuria ne kartą publikuotas ir parodose eksponuotas jo „Autoportretas“², tačiau iš tiesų šio nepaprasto žmogaus

gyvenimo istorijos ir kūrybos tyrinėtojų dar laukia atradimai. Straipsnyje skelbiami kai kurie naujai išaiškinti ar patikslinti dailininko biografijos faktai, pristatomi kūrybinio palikimo tyrimų poslinkiai, taip pat siūloma vieno neseniai Lietuvos rinkinius papildžiusio nežinomos moters portreto identifikacija. Tikimasi, kad straipsnis paskatins nuodugnesnius ir N. Ylakavičiaus, ir kitų „Didžiosios emigracijos“ kartos dailininkų meninio palikimo tyrimus.

3
Ylakavičių kilmės patvirtinimo byla, *Lietuvos valstybės istorijos archyvas* (toliau – LVIA), f. 391-4-1098. Pastaruoju metu ši pavardė lietuvių kalba neretai rašoma kaip „llakovičius“ ar „Načko-llakovičius“. Šiame straipsnyje vartojama lietuviškoje istoriografijoje įsitvirtinusi asmenvardžio rašybos forma „Ylakavičius“, išskyrus atvejus, kai asmenvardis yra citatoje.

4
Žemaitijos vazono intromisija Jurgiu Načkai-llakovičiui į pusę Baršių-Pukių valdos, 1797 (1738), *Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius* (toliau – VUB RS), f. 5-B1-128; Jurgio llakovičiaus testamentas, 1789, VUB RS, f. 5-B2-420.

5
Sedos bažnyčios krikšto metrikų knyga, 1769–1784, LVIA, f. 1455-1-22, l. 107.

6
Biržų bažnyčios krikšto metrikų knyga, 1806–1822, *Biržų krašto muziejus „Sėla“* (toliau – BKMS), LS-110-4, įrašai 573, 638, 648.

7
Biržų bažnyčios krikšto metrikų knyga, 1740–1805, BKMS, LS-110-2, įrašas 6758; Biržų bažnyčios jungtinių metrikų knyga, 1808–1827, įrašas 208; skaitmeninė dokumento kopija: https://www.birzumuziejus.lt/metrikai/Birzu_kataliku_baznycios_jungtviu_1808-1827.pdf.

8
BKMS, LS-110-4, įrašas 1286. Iš vėliau už Napoleoną gimusių keturių vaikų du mirė kūdikystėje, užaugo tik seserys Hortenzija (1816–po 1865) ir Joana (1821–1887).

9
[Kirkor A. H.], „Napoleon llakowicz (Wspomnienie pośmiertne)“, *Kuryer Wileński*, 1862, nr. 29, s. 7–8.

KELI BIOGRAFIJOS ŠTRICHAJ

Ylakavičiai arba Načko-Ylakavičiai (llakowicz, llakowicz-Naczko, Naczko-llakowicz) – sena žemaičių bajorų giminė, kildinanti save iš XVI a. pabaigoje gyvenusio Stepono Nakaičio (*Stefan Nakaytis czyli Naczko*)³, naudojusi herbą „Doliva“. Viena šios giminės šaka XVIII a. gyveno Sedos parapijos Baršių-Pukių (*Barsze alias Pukie*) ar Puokės valdose.⁴ Čia Jurgio Ylakavičiaus (apie 1719–1789) ir jo antrosios žmonos Elenos Šalčiūtės (Szałciówna) šeimoje 1783 m. gruodžio 11 d. gimė Napoleono Ylakavičiaus tėvas Teodoras.⁵ Nuo 1808 m. jis minimas kaip Žemaičių kunigaikštystės geometras, tuo metu gyveno Biržuose.⁶ 1811 m. sausio 29 d. T. Ylakavičius susituokė su Biržų vaito Jono Dvožeckio (Dworzecki) ir Teresės Likaitės-Malachovskos (Likówna-Małachowska) dukra Magdalena Prakseda Dvožeckyte (1791–1857).⁷ Jų pirmagimis Mykolas Julijonas Napoleonas gimė 1811 m. gruodžio 2 d. Biržuose, o ne Anglininkuose (kaip teigiama visose jo biografijose).⁸ Tik 1819 m. šeima persikėlė į Biržų dvarui priklausiusį Anglininkų palivarką, bet Napoleonas tuo metu buvo atiduotas pirmojo mokytojo – Pabiržės klebono, kanauninko Pranciškaus Kochanovskio (Korwin-Kochanowski, apie 1763–1830)⁹ – globai.

Piešimo pradmenis N. Ylakavičius galėjo perimti iš tėvo – geometrai, sudarinėję žemės planus, turėjo būti baigę mokyklas ir pramokę piešti. Vis dėlto turbūt didžiausią įtaką jaunuolio

pasirinkimui tapti dailininku turėjo Motiejaus Pšibilskio piešimo pamokos Vilniaus gimnazijoje. Tiesa, vos prasidėjęs studijas Vilniuje užgožė politinės aktualijos ir atgimusios viltys iškovoti kraštui nepriklausomybę. Emocinį pasirengimą sukilimui, tarp jaunimo bręstantį ryžtą ir tikėjimą pergale iliustruoja 1830 m. gruodžio 16 d. iš Liublino N. Ylakavičiui rašytas laiškas (parašas neįskaitomas), kurį dailininkas išsaugojo visą gyvenimą.¹⁰ Laiške emociškai

10
N. Ylakavičiaus dokumentai, *Archiwum Narodowe w Krakowie* (toliau – ANK), sign. 29/635/0/15.4/3315, l. 25–27.

11
N. Ylakavičiaus tarnybos kariuomenėje anketa, 1831–1832, Biblioteka Jagiellońska, Rkp IV 7916, l. 89.

12
Caloroczne trudy Komitetu Narodowego Polskiego, Paryž, 1831–1833, s. 219.

13
ANK, sign. 29/635/0/15.4/3315.

14
Gazeta Lwowska, 1859, nr. 147, s. 587.

15
Encyklopedia powszechna, Warszawa, 1864, t. 17, s. 486.

16
Kronika Wiadomości Krajowych i Zagranicznych. [R. 2], 1857, nr. 234, s. 1.

17
Sudervės bažnyčios mirties metrikų knyga, 1861, LVIA, f. 604-20-82, l. 284.

18
Kuryer Litewski, 1829, nr. 12, s. 6.

19
Sudervės parapijos tikinčiųjų sąrašai, 1865, LVIA, f. 604-20-89.

20
Vilniaus dekanato santuokos metrikų knyga, 1849, LVIA, f. 604-20-64, įrašas 33; Vice-Vilniaus dekanato bažnyčių 1887 m. metrikų knyga, 1887, LVIA, f. 604-20-228, l. 161.

21
Sudervės bažnyčios mirties metrikų knyga, 1861, LVIA, f. 604-20-92, l. 13.

22
Plačiau apie šiuos įvykius rašoma mano straipsnyje „Napoleono Ylakavičiaus paveikslas „Kristaus gundymas“: gėrio ir blogio kovos vizija“, kurį numatoma publikuoti leidinyje *Acta Academiae Artium Vilnensis*.

23
Prek K., *Czasy i ludzie*, Wrocław, 1959, s. 523.

24
Antemurale, Roma: Institutum Historicum Polonicum, 1975, t. XIX, p. 236.

25
Gazeta Lwowska, 1851, nr. 8 (sausio 11), s. 52.

26
Byla dėl Napoleono N. Ylakavičiaus našlės įvesdinimo į dalį Mazūriškių dvaro, 1862–1863, LVIA, f. 380-19-405, l. 1–2.

pranešama apie Rusijos kariuomenės veiksmus, vykstantį pasirengimą ginkluotai kovai, tikintis, kad Dievas laimins jų kilnų ir šventą tikslą, o atsisveikinama šūkiomis „Tegyvuoja Tėvynė! Tegyvuoja laisvė!“.

N. Ylakavičius į sukilimą Lietuvoje aktyviai įsitraukė nuo 1831 m. kovo 15 d.¹¹ Iš pradžių vadovavo pėstininkų būriui, kovėsi ties Karmėlava, Biržais ir kt., po birželio 23 d., susijungus su Lenkijos kariuomene, dalyvavo mūšiuose prie Vilniaus, Šiaulių, Pavandenės, Degučių. Divizijos generolo Antano Gelgaudo buvo paskirtas puskarininkiu į Lietuvos sukilėlių 27 pėstininkų pulką, vėliau generolo Pranciškaus Rohlando sprendimu perkeltas į 7 Lenkijos kariuomenės pėstininkų pulką. Jo tarnybos istoriją parašais patvirtino kovų bendražygiai, tarp jų dėdė (motinos brolis) Longinas Dvožekis (1798–?), vienas iš 1831 m. sukilimo Žemaitijoje vadų.

1832 m. pavasarį N. Ylakavičius jau buvo Paryžiuje.¹² Naują kryptį dailininko gyvenimo emigracijos laikotarpiu tyrimams suteikia dokumentai, liudijantys jo dalyvavimą Europos masonų ložių veikloje.¹³ Išlikę ložių patentai rodo, kad 1839 m. N. Ylakavičius priklausė Paryžiuje veikusiai ložei „Des Patriotes“. 1851 m. apsigyvenęs Bordo tapo „Loge du Triangle“ nariu, 1852 m. buvo priimtas į „Grand Orient de France“. Tų pačių metų gale persikėlęs gyventi į Londoną dalyvavo „Loge Française de la Tolérance“ susirinkimuose. Su masonerija glaudžiai siejosi ir Londone veikęs Lenkijos draugų literatūrinis būrelis (*London Literary association of the friends of Poland*), kurio vicepirmininkas buvo aktyvus Lenkijos nepriklausomybės siekių rėmėjas Didžiosios Britanijos parlamento narys ir garsus masonas lordas Dudley'is Couttsas Stuartas (1803–1854).

Dailininko ryšiai su emigracijoje veikusių patriotų draugijomis, masonų ložėmis, partizaninės kovos organizatoriais ir įvairių šalių radikaliais demokratais leidžia įtarti, kad gausios jo kelionės po Europą buvo labiau susijusios su konspiracine veikla nei su dailės studijomis. Galimas dalykas, kad ir į Lietuvą jis grįžo organizuoti pogrindinės veiklos. Reikšmingi dailininko gyvenime buvo keleri metai, praleisti Lvove. Nors jį čia atvedusioms viltims, siejamoms su Tautų pavasario vėl atgaivintu nacionalinio išsivadavimo siekiu, nebuvo lemta išsipildyti, Galicijoje jis sutiko moterį, netrukus tapusią jo žmona ir lydėjusią jį visose gyvenimo klajonėse. Dar kartą

Lvove dailininkas lankysis 1859 m. vasarą¹⁴, tikriausiai tuo metu atveš jau Vilniuje nutapytą „kolosalių matmenų „Šv. Mykolo“ paveikslą“¹⁵, kurį padovanos buvusiai Lvovo jėzuitų bažnyčiai – šiame mieste praleistų metų atminimui.

Kaip žinoma, iš emigracijos į Lietuvą dailininkas grįžo 1857 m. vasarą.¹⁶ Galbūt dar spėjo pasimatyti su mama, kuri mirė Mazūriškėse tų metų liepos 23 d.¹⁷ Šį dvarelį Sudervės parapijoje Ylakavičiai įsigijo dar prieš sukilimą, apie 1828 m.¹⁸ Grįžus Napoleonui, dvare dar gyveno jo tėvas, sesuo Hortenzija ir giminaitis Mykolas Ylakavičius.¹⁹ Sesuo Joana, 1849 m. susituokusi su Jonu Rusecku (Rusiecki), gyveno Vilniuje.²⁰ Dailininkas Mazūriškėse neapsistojo. Paskutinė jo gyvenamoji vieta buvo Vilniuje, Samsono name (dabar Vokiečių g. 10), čia jis ir mirė 1861 m. lapkričio 7 d., bet palaidotas Sudervėje.²¹ 1869 m. šios bažnyčios šventoriuje palaidotas ir T. Ylakavičius.

Dailininko mirties metrikų įrašė paminėta našle likusi jo žmona – Antanina Regina Maria Radwanska, mergautine pavarde Trzecieška. Ši svarbi žinia leido naujai pakreipti dailininko biografijos tyrimus ir suprasti kai kuriuos keistus įvykius, susijusius su paskutiniais jo gyvenimo metais Vilniuje.²² A. Trzecieška buvo kilusi iš patriotine veikla pasižymėjusios didikų giminės, gyvenusios Lenkijos pietuose – Sanoko žemėje. Ne vienas šios giminės atstovas rėmė sukilėlius ar tiesiogiai dalyvavo sukilime, tarp jų ir Antaninos pusbrolis Franciszekas Trzecieškis (1807–1875). Pirmasis jos vyras Eustachy'ius Radwanskis, Torkų dvaro Žulkvės apylinkėse (dab. Ukraina) savininkas, 1831 m. taip pat kovėsi lenkų kariuomenės gretose. Su bendraminčiais ir bendražygiais iš būsimosios žmonos aplinkos N. Ylakavičius galėjo būti pažįstamas nuo sukilimo laikų, su ja pačia turbūt susipažino tik 1848–1849 m., kai gyveno Lvove. Tuo metu, paaiškėjus didžiulėms E. Radwanskio skoloms, Antaninos šeiminiai santykiai komplikavosi.²³ Kai 1850 m. N. Ylakavičius grįžo į Prancūziją, su juo slapta išvyko ir Antanina (vėliau Londone prisistatė netikru vardu kaip Elzbieta).²⁴ 1851–1860 m. skelbimuose dėl Radwanskių dvarų išpardavimo Lvovo spaudoje nurodoma, kad A. Radwanskos buvimo vieta nežinoma.²⁵

Iš vėlesnių dokumentų galima spręsti, kad N. Ylakavičiaus šeima jo žmonos nepripažino ir užprotestavo jos kaip našlės paveldėjimo teisę į dalį Mazūriškių valdų.²⁶ Informacija apie

>
Napoleonas Ylakavičius.
Kilmingos moters
(Emilios Węgleńskos)
portretas. 1848–1850
Drobė, aliejus, 73x59 cm
Lietuvos meno pažinimo
centras „Tartle“, LDF-07842

27

Henriko Liaskovskio
raštas dėl N. Ylakavičiaus
bajorystės patvirtinimo,
1877 08 13, LVIA,
f. 391-8-977; Byla dėl
H. Liaskovskio prašymo
patvirtinti bajorišką
Ylakavičių kilmę, 1877,
LVIA, f. 391-8-978.

28

„Licytacya“, *Kuryer Wileński*,
1862, nr. 38, s. 306.

29

Napoleonas Ylakavičius,
L. Kossutho portreto eskizas,
1853, popierius, pieštukas,
sangvinas, 13,3x11,7 cm,
LNDM, G-10660.

30

Napoleonas Ylakavičius,
M. Koperniko portretas,
drobė, aliejus, 11x82 cm,
LNDM, T-4458. Apie šį
kūrinių žr. Janonienė R.,
„Koperniko“ atradimas, arba
apie Napoleoną Ylakavičių ir
masonus, *Krantai*, 2022, nr. 1,
p. 10–15.

31

Apie šį kūrinių rengiamas
atskiras straipsnis,
numatomas publikuoti
leidinyje *Acta Academiae
Artium Vilnensis*.

32

*Report of the Twenty-third
annual Meeting of the
Literary Association of the
Friends of Poland*, London,
1855, p. 73. Tuo metu gyveno
South Bank gatvės 44 name
Regento parko kaimynystėje.

33

*Inventaire du fonds
français après 1800*, Paris:
Bibliothèque nationale, 1930,
t. 11, p. 33.

34

Napoleonas Ylakavičius,
„Amazonė“, drobė, aliejus,
91x73 cm, Muzeum
Narodowe w Krakowie,
II-a-827.

35

Metryka chrztu Emilii Róży
Ludwiki z Radwańskich
Węgleńskiej, skaitmeninė
dokumento kopija: <https://lik.info.pl/weglarch3.php>.

N. Ylakavičiaus sūnų išliko tik Vilniaus gubernijos bajorų deputatų susirinkimui adresuotame Henriko Liaskovskio (Laskowski) iš Kameneco apskrities Olchoveco kaimo (dab. Ukraina, ukr. *Вільховець*) 1877 m. rašte, kuriame teigiama, kad A. Ylakavičienė, kurį laiką gyvenusi Podolės Kameneco pavieto Helenyščėvo kaime (lenk. *Helenyszczów*), 1864 m. mirė ir paliko mažametį sūnų Konradą be dokumentų ir pragyvenimo lėšų.²⁷ Apie tolesnį jo likimą nieko nežinoma.

PASTABOS APIE PORTRETUS

1862 m. gegužę A. Ylakavičienė surengė vyro dirbtuvėje likusių kūrinių išpardavimą, kuris vyko Grabovskienės name Vilniaus gatvėje.²⁸ Prieš išvykdamas iš Vilniaus, 1862 m. lapkričio 6 d. našlė padovanojo Adomui Honorui Kirkorui N. Ylakavičiaus 1853 m. iš natūros pieštą Lajos Kossutho portretą. Šis gestas buvo neatsitiktinis, nes kaip tik iš A. H. Kirkoro straipsnių mus pasiekė daugiausia žinių apie N. Ylakavičiaus gyvenimą ir kūrinius. Piešinys su A. Ylakavičienės dedikacija A. H. Kirkorui šiuo metu saugomas Lietuvos nacionaliniame dailės muziejuje ir gražiai primena juos siejusią draugystę.²⁹ Ilgą laiką tik jis ir jau minėtas „Autoportretas“ muziejaus kolekcijoje atstovavo N. Ylakavičiaus kūrybai. Neseniai, remiantis taikliais A. H. Kirkoro aprašymais, pavyko atributuoti muziejaus saugyklose esantį dar vieną N. Ylakavičiaus kūrinių – 1861 m. nutapytą Mikalojaus Koperniko portretą³⁰, be to, rasta 1968 m. Mečislovo Sakalausko nuotrauka, kurioje užfiksuota kompozicija „Kristaus gundymas“³¹.

Nors N. Ylakavičiaus kūryba žanrinio požiūriu įvairi, jis pats 1855 m. Londone reklamavosi kaip „portretų tapytojas ir fotografijos dailininkas“³². Iš tiesų portretinė tapyba sudaro didžiąją žinomų jo kūrinių dalį ir laikytina pagrindine dailininko kūrybos sritimi. Tiesa, „žinomumas“ dažnu atveju reiškia tik portreto paminėjimą rašytiniuose šaltiniuose, nes daugumos šių kūrinių buvimo vieta nežinoma. Kol kas tik iš literatūros žinomi ir ankstyviausi su N. Ylakavičiaus vardu siejami kūriniai – 1836 m. Dupont'o litografijoje atspausintas Perigė mero Louis Gombert'o de Marcillaco portretas ir du ten pat litografuoti Perigė vyskupo Thomo Gousseto (1792–1866) atvaizdai.³³ Tyrimus sunkina ir tai, kad išlikusiuose kūriniuose vaizduojamų asmenų tapatybė ne

visada žinoma. Vienas tokių kūrinių – 1852 m. datuotas paveikslas „Amazonė“, saugomas Krokuvos nacionalinio muziejaus rinkiniuose.³⁴ Šios drobės formatas labai artimas Vilniuje esančiam tais pačiais metais nutapytam „Autoportretui“. Sugretinus šiuos du kūrinius galima kelti prielaidą, kad „Amazonė“ – porinis kūrinyš autportretui, todėl jame turėtų būti įamžintas dailininko žmonos atvaizdas. Tokia versija atrodo itin įtikinama, atsižvelgiant į jos akivaizdžiai nepriklausomą charakterį, paliudytą biografijos faktų. Vis dėlto, neturėdami kitais šaltiniais patvirtinto jos atvaizdo, negalime galutinai identifikuoti ir „Amazonės“.

Pastaraisiais metais privačias kolekcijas Lietuvoje papildė keletas meno aukcionuose pirtų N. Ylakavičiaus tapytų nežinomų asmenų portretų. Vienas – „Kilmingos moters portretas“, saugomas Lietuvos meno pažinimo centre „Tartle“. Sprendžiant iš vaizduojamos moters šukuosenos ir Viktorijos epochos stiliaus aprangos detalių, paveikslas sukurtas XIX a. viduryje. Kilmingos moters padėtį visuomenėje išduoda ori jos laikysena, apranga (elegantiška juoda, nėriniais puošta suknelė, po ja vilkima balto siuvinėto tiulio palaidinė) ir prabangūs papuošalai – subtilaus piešinio auksiniai auskarai, originalaus dizaino auksinė apyrankė, žiedas ir kaklą puošiantis didžiulis medalionas – kamėja. Moters veidas gan įsidėmėtinas, stambių, raiškių bruožų. Tą patį veidą matome apie 1845 m. datuojamoje F. Gregoro litografijoje, vaizduojančioje Emilią Różą Ludwiką Węgleńską (1800–1856), Wojciecho Węgleńskio (apie 1797–1863) žmoną. Pasidomėjus jos kilme paaiškėjo, kad ji buvo Wincento ir Zofios Radwanskių duktė, gimusi Torkų dvare. Tai reiškia, kad portrete vaizduojama A. Ylakavičienės pirmojo vyro E. Radwanskio sesuo.³⁵ Węgleńskiai daugiausia gyveno Sedliščės dvare Liublino apylinkėse, turėjo dvarų ir Pakarpatės vaivadijoje. Jie giminiavosi su Galicijos aukštuomene, ypač su Trzecieškių ir Radwanskių šeimomis, rėmė demokratinius judėjimus, patriotiškai nusiteikusią inteligentiją, bendravo su nacionalinio išsivadavimo kovų organizatoriais, pavyzdžiui, su poetu Wincentu Poliu, pasižymėjusiu telkiant studentus Vilniuje 1831 m., ir su Edwardu Dembowskiu, rengusiu 1846 m. sukilimą Krokuvoje. Węgleńskiai dažnai lankydavosi Lvove, tad greičiausiai N. Ylakavičiaus paveikslas turėjo būti nutapytas tarp 1848 ir 1850 m., nes, sprendžiant

>
F. Gregor. Emilios
Węgleńskos portretas.
Apie 1845
Popierius, litografija,
14,5x13,8 cm
Nacionalinė biblioteka,
Varšuva, G10628/III

iš gyvos veido išraiškos, jis tapytas iš natūros. Lvovo laikotarpiu, 1859 m., nutapytas ir gailiu jaunystės grožiu alsuojantis Liudvikos Zamojskytės portretėlis³⁶ liudija dailininko ryšius su dar viena įtakinga Galicijos šeima – mergaitės tėvas Adomas Kletas Zamojskis buvo išskirtinė asmenybė, masonas ir patriotas, literatūros ir dailės mecenatas.

Reikia pažymėti, kad dailininkas ne visuomet tapė iš natūros. Žinomas ne vienas atvejis, kai portretus N. Ylakavičius kūrė naudodamasis grafikos pirmavaizdžiais, pavyzdžiui, čia minėtas M. Koperniko atvaizdas nutapytas sekant Antonio Oleszczyńskio graviūra, natūralaus dydžio aliejinis Kiprijono Jančevskio (Janczewski) portretas nutapytas po portretuojamojo

36

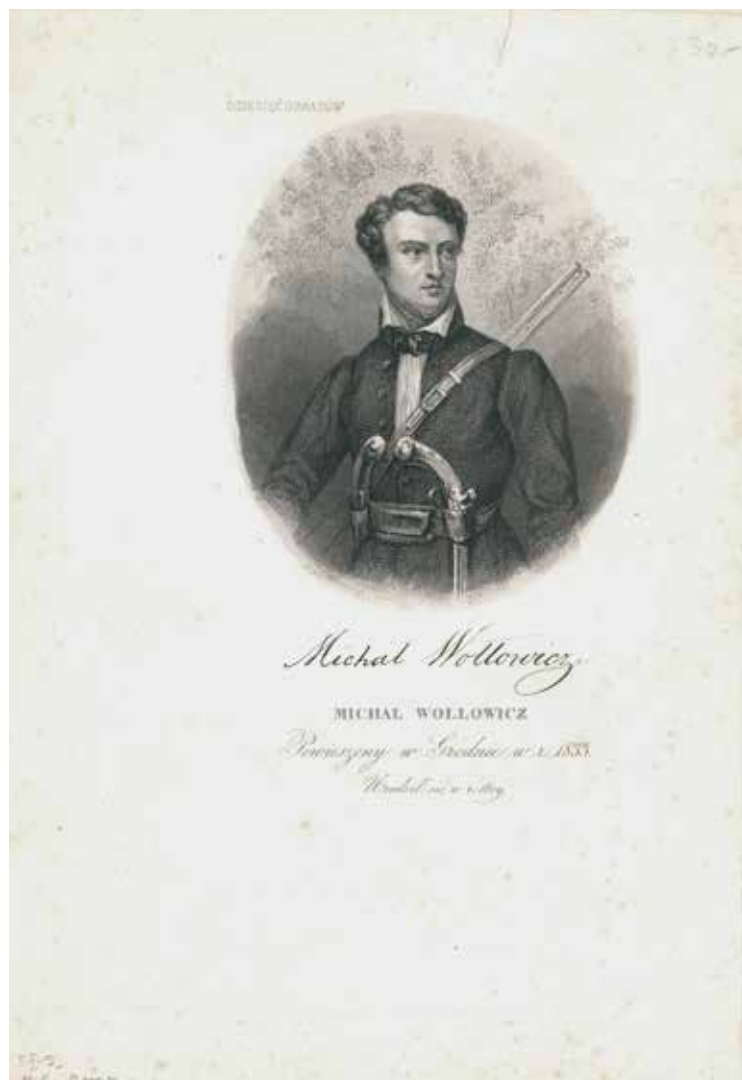
Napoleonas Ylakavičius,
Ludwika iš Zamojskių
Rozwadowska, 1859, drobė,
aliejus, 34x29,5 cm
Muzeum Narodowe w
Warszawie, MP 2783.

mirties pagal litografiją iš Jono Kazimiero Vilčinskio „Vilniaus albumo“³⁷. Prisimenant, kad dailininkas Londone skelbėsi ir kaip fotografijos dailininkas, neatmestina galimybė, kad tapydamas galėjo naudotis ir nuotraukomis. Galbūt tai paaiškina tam tikrą N. Ylakavičiaus kūrinių stilistinį netolygumą.

Tolesniems portretisto meninio palikimo tyrimams reikšmingos ir litografijos pagal jo piešinius ar tapybos darbus. Pavyzdžiui, remiantis Napoleono Aleksandro Płoszczyńskio atlikta litografine kopija pavyko nustatyti, kad reprezentacinis britų politikos ir masono lordo D. C. Stuardo portretas, N. Ylakavičiaus sukurtas Lenkų nacionalinės ložės užsakymu, yra išlikęs ir dabar saugomas Londono masonų ložėje kaip nežinomo dailininko kūrinys.³⁸

Atskiro tyrinėtojų dėmesio dar laukia N. Ylakavičiaus piešti ar tapyti sukilėlių portretai. Tarp literatūroje minimų dailininko portretų didžiąją dalį sudaro su laisvės kovomis susijusių asmenų atvaizdai. Išlikę Artūro Zavišos (Zawisza, 1808–1833), Juozapo Zaliwskio (Zaliwski, 1797–1855), Simono Konarskio (1808–1839) ir Mykolo Valavičiaus (1806–1833) portretai, 1841 m. išraižyti A. Oleszczyńskio³⁹. A. Zavišos portreto šone yra signatūra: *N. Itakowicz px.*, kiti tik su grafiko signatūromis. Šie portretai buvo publikuoti Paryžiuje išleistoje Mykolo Chodzkos knygoje „Dešimt paveikslų iš 1833 m. žygio į Lenkiją“⁴⁰, taip pat buvo platinami ir atskirais lakštais. Lietuvos rinkiniuose yra analogiškas keturių nesignuotų litografijų ciklas, tik vaizdai apversti veidrodiniu būdu.⁴¹

>
Mykolas Valavičius.
Nitano plieno ražinys pagal
Napoleono Ylakavičiaus
piešinį. 1841
Popierius, plieno ražinys,
11,2x9,2 cm
Nacionalinė biblioteka,
Varšuva, G 6707/1

37
[Kirkor A. H.], *op. cit.*, s. 8.
38

Lordo Dudley'io Stuardo
portretas, drobė, aliejus,
94x74 cm. Paveikslo
nuotrauką žr. <https://artuk.org/discover/artworks/lord-dudley-coutts-stuart-18031854-mp-144772>
[žiūrėta 2022 01 12].

39
Litografijos grafikas,
pasirašęs Nitano
slapyvardžiu.

40
[Chodzko M.], *Dziesięć obrazów z wyprawy do Polski 1833 r.: 1834–1835: poema z muzyką do dwóch pieśni, i czterema portretami*, Paryż, 1841.

41
Visi keturi lakštai yra Šiaulių „Aušros“ muziejuje, ŠAM, D-G 2735/1, ŠAM, D-G 2734/1, ŠAM, D-G 2733/1, ŠAM, D-G 2732/1.